

OMA OPPIMISPOLKU

KÄSIKIRJA

Kuopion joustava esi- ja alkuopetus

Esiopetus-1-2 luokka **Oma oppimispolku**

nimi: _____

Väritä yhdessä aikuisen kanssa:

☆☆☆ kun harjoittelet tietoa tai taitoa

☆☆☆ kun osaat tiedon tai taidon

☆☆☆ kun osaat tiedon tai taidon ja voisit opettaa sen toisille

Sisälllys

1 Johdanto

2 Toimintatapa

2.1 Toiminnan periaatteet

2.2 Arviointi

2.3 Oppimisympäristö

2.4 Työtavat

3 Rakenteet

Linkki 1: Joustavan esi- ja alkuopetuksen tiimisopimus

Linkki 2: Oma oppimispolkuvihko- tulostettava versio

Linkki 3: Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali, lukeminen

Linkki 4: Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali, kirjoittaminen

Linkki 5: Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali, matematiikka

Linkki 6: Montako tähteä väritetään –open opas

Linkki 7: Oppimiskeskustelulomake 1-2

Linkki 8: Vinkkejä arvioinnin toteuttamiseen esiopetuksessa ja alkuopetusluokilla

Linkki 9: Esiopetuksen kellomalli

Linkki 10: Esimerkkejä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien yhtymäkohdista

1 Johdanto

Joustavan esi- ja alkuopetuksen tavoitteena on tehdä esiopetuksesta ja perusopetuksen kahdesta ensimmäisestä vuosiluokasta yhtenäisempi kokonaisuus. Varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien ja erityisopettajien yhteistyössä on mahdollista suunnitella lasten tarpeista lähteviä joustavia oppimisen käytäntöjä ja kohdentaa lapsille moniammatillista tukea. Joustava esi- ja alkuopetus on parhaimmillaan toimintaa, jossa eri ammattilaiset yhdessä rakentavat lasten kehitystä ja oppimista tukevaa jatkumoa ja sitä tukevaa pedagogiikkaa. Rehtoreiden ja varhaiskasvatustyöyksiköiden johtajien rooli on merkittävä yhteistyön mahdollistamisessa. Rehtoreiden ja johtajien yhteistyöllä tuetaan yhteisten suunnittelu- ja toiminta-aikojen onnistumista. Tarvitsemme yhtenäisiä linjauksia, jotta lapset ovat tasa-arvoisessa asemassa koulupolun alun ja siirtymien suhteen. Tarvitsemme arvokeskustelua, aikaa aikuisten vuorovaikutukseen, jossa varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen asiantuntijuus tunnustetaan ja tunnustetaan. Esi- ja alkuopetuksen erilaiset toimintakulttuurit voidaan yhdistää rakentamalla yhteistä asiantuntijuutta.

Kuopion joustavan esi- ja alkuopetuksen toimintamallia on avattu tähän Oma oppimispolku käsikirjaan. Kuopion esiopetuksen sekä perusopetuksen opetussuunnitelmaan on kirjattu kaikkia koskevat joustavan esi- ja alkuopetuksen minimi. Oma oppimispolku käsikirjan tarkoitus on antaa yhteisen toimintakulttuurin ja pedagogiikan rakentamiseen työkaluja. Käsikirjassa avataan Oma oppimispolku -toimintamallin tausta-ajattelua sekä oppimisen käytännön organisointia.

Oma oppimispolku – toimintamalli on käytännössä kokeiltu esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin pohjautuva koulupolun joustavaa alkua toteuttava malli. Oma oppimispolku-toimintamallin ajatuksena on antaa laadukasta yleistä tukea ja vahvistaa lapsen kiinnittymistä kouluun ja omaan ryhmään. Kouluun kiinnittyminen tarkoittaa oppilaan suhdetta kouluun ja opiskeluun sekä sitoutumista työskentelyyn ja ryhmään. Aikuinen voi vahvistaa lapsen kouluun kiinnittymistä laadukkaalla opetusvuorovaikutuksella, organisoimalla ryhmän toimintaa selkeäksi ja ennakoitavaksi ja rakentamalla oppiainesisällöistä omatahtisuutta tukevia kokonaisuuksia.

Oma oppimispolku –toimintamalli kutsuu esi- ja alkuopetuksen aikuistiimit yhteissuunnitteluun ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Esiopetuksen ja alkuopetuksen ryhmät voivat olla fyysisesti kaukana toisistaan, jolloin lapsiryhmät toimivat yhdessä harvemmin. Silti esi- ja alkuopetuksen aikuistiimit voivat rakentaa yhdessä lasten kehitystä ja oppimista tukevaa jatkumoa ja samoihin periaatteisiin pohjautuvaa pedagogiikkaa, jota toteutetaan omassa ryhmässä.

Tätä käsikirjaa voi käyttää pedagogisen ajattelun tukena, kun aikuistiimi muodostaa yhteistä ymmärrystä ja suunnittelee toimintaa. Työssäoppimista tapahtuu luontevasti toimintatavoista keskustelemalla, toisilta oppimalla ja omaa osaamistaan jakamalla. Oppimista voi edistää lukemalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, käymällä ymmärryskeskustelua, tekemällä kokeiluja omissa tai yhdistetyissä ryhmissä ja refleктоimalla opittua yhdessä. Toiminta muotoutuu omannäköiseksi kussakin aikuistiimissä. Tiimin yhteinen suunta ja käytännön teot kirjataan lukuvuoden alussa joustavan esi- ja alkuopetuksen tiimisopimukseen, jota päivitetään lukuvuoden aikana ja arvioidaan lukuvuoden päättyessä. Tiimisopimus on tämän käsikirjan liitteenä.

2 Oma oppimispolku - toimintatapa

2.1 Toiminnan periaatteet

Oma oppimispolku – toimintatapa rakentuu esi- ja alkuopetuksen opetussuunnitelmiin pohjautuen kolmeen periaatteeseen. Näiden periaatteiden kautta lapsen koulupolun alkuvaiheessa toteutuu joustavuutta.

PITKÄKESTOISET HETEROGEENISET PIKKUTIIMIT

Ison lapsiryhmän jakaminen pitkäkestoiisiin heterogeenisiin pikkutiimeihin on joustavan esi- ja alkuopetuksen pedagogiikassa keskeinen teko. Pikkutiimit muodostetaan heterogeenisiksi lasten kasvun ja oppimisen vaiheen mukaan. Pikkutiimeissä vertaisoppiminen on mahdollista toteutua luontevalla tavalla. Pienessä ryhmässä lapsi tulee paremmin nähdyksi ja kuulluksi, mikä vaikuttaa lapsen oppimismotivaatioon. Aikuisen on helpompi havainnoida ja arvioida lasta sekä tarjota tälle sopivia haasteita, kun lapset toimivat pikkutiimeissä. Pitkäkestoinen pikkutiimi tarkoittaa useamman kuukauden tai koko lukuvuoden yhdessä toimivaa ryhmää. Tällöin lapsen kiinnittyminen ryhmään ehtii tapahtua, lapsi tietää kuuluvansa omaan pikkutiimiin. Lapsi kiinnittyy koululuokkaan ja kouluun pikkutiimin avulla. Pikkutiimit toimivat paikkana harjoitella muiden taitojen lisäksi myös tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Pitkäkestoiset heterogeeniset pikkutiimit voi rakentaa myös pelkästään oman ryhmän lapsista, eikä pitkäkestoinen ryhmittely sulje pois muita tilanteenmukaisia ryhmittelyjä.

LEIKKI, LEIKILLISYYS, TOIMINNALLISUUS

Leikki, leikillisuus ja toiminnallisuus lisäävät motivaatiota, vahvistavat yhteenkuuluvuutta ja tukevat keskittymistä. Lapsi oppii kokonaisvaltaisesti leikkiessään. Leikki ja leikillisuus voivat toteutua arjessa monin tavoin mm. pedagogisena ja omaehtoisena leikkinä. Toiminnallisuus korostuu. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta oman lähikehityksen tasonsa mukaan. Leikin avulla lapsi harjoittelee tunnetaitoja ja ryhmässä toimimista.

OMATAHTISUUS

Aikuisella on tärkeä tehtävä havainnoida ja ohjata lasta tarvittaessa sopivan tasoihin tehtäviin. Omatahtisuuden toteutuminen lisää motivaatiota, kun lapsi voi edetä omalla kehitystasollaan. Oma oppimispolkutoiminnassa keskeisenä lähtökohtana on se, mitä lapsi osaa. Toiminnassa korostetaan lapsen vahvuuksia, ja tarjotaan myönteisiä oppimiskokemuksia.

Omatahtisen oppimisen toteutumisen avuksi Kuopiossa on laadittu esi- ja alkuopetukseen Oma Oppimispolku –vihko. Siinä on havainnollisesti esitetty lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan tavoitteet esiopetuksesta 2. luokalle. Oppimispolkuvihkossa on lisäksi Ympäristöopin vuosikellot (Tutkin ja toimin ympäristössäni –oppimisen alue). Vuosikelloissa esi- ja alkuopetuksen ympäristöopin yhteiset sisältöalueet on pilkottu kolmen vuoden ajalle. Vuosikelloja voi käyttää joustavasti esi- ja alkuopetuksen yhteistoiminnassa.

Oppimispolkuvihko toimii opettajan apuna suunnittelussa sekä formatiivisen arvioinnin toteuttamisen työkaluna. Sekä opettajalle, lapselle että perheelle havainnollistuu oppimisen

eteneminen. Lapsen kanssa yhdessä kahden kesken on helppo asettaa tavoitteita seuraavaan vaiheeseen ja lapselle tulee näkyväksi se, kuinka paljon jo osaa.

Oppimispolkuvihkoja voi käyttää joustavasti yksilön ja ryhmän tarpeiden mukaisesti. Vihkoja käytetään vähintään niin, että esiopetusvuonna aloitetaan lukemisen polku, 1. luokalla kirjoittamisen polku ja 2. luokalla matematiikan polku. Oppimispolkuja voidaan käyttää yksilöllisemmin siten, että otetaan eri polkuja käyttöön eri lapsilla. Oppimispolku voi toimia myös kyvykkyyden kokemusta vahvistavana välineenä. Lapselle voidaan valita se polku, joka korostaa hänen vahvuuttaan oppijana.

Omatahtisuus toteutuu arjessa mm. siten, että luodaan lapselle mahdollisuus tehdä aitoja valintoja. Esimerkiksi, missä järjestyksessä työskentelee, minkä työtavan valitsee tai minkä tasoisen tehtävän parissa tänään kokee kykenevänsä työskentelemään. Aikuinen järjestää oppimateriaalin niin, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus työskennellä oman taitotasonsa mukaisesti saman tehtävän parissa heterogeenisessä pikkutiimissä. Tämä mahdollistaa omatahtisuuden.

Itseohjautuvuustaidon kehittymistä tuetaan ohjaamalla pikkutiimien toimintaa. Vastuunottamista omasta oppimisesta ja tekemisestä harjoitellaan vähitellen oman pikkutiimin tuella. Lapselle annetaan mahdollisuus kehitystasonsa ja lähikehitysvyöhykkeensä huomioiden valita, vaikuttaa tai päättää omaan oppimiseensa liittyvistä asioista käyttäen esimerkiksi Luottamuksen kehää. Luottamuksen kehä muodostuu kolmesta kehästä: Sisäkehällä harjoitellaan ja opitaan opettajan ohjauksessa. Toisella kehällä lapsi saa itse vaikuttaa siihen, mitä tekee ja millä menetelmillä. Ulkokehällä lapsen vastuu omasta työstä yhä kasvaa. Luottamuksen kehä ohjaa lasta yksin ja yhdessä toisten kanssa arvioimaan oman työskentelyn ja työn laatua.

Video: Luottamuksen kehä

<https://www.youtube.com/watch?v=N-F5X87rPqE>

2.2 Arviointi

”Kun arviointi muuttuu, niin pedagogiikkakin muuttuu.”

”Sitä opitaan, mitä arvioidaan.”

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1–2 oppiaineiksi. Tästä oppiainejakaisuudesta huolimatta alkuopetus voi olla edelleen eheytettyä oppimiskokonaisuuksiksi rakennettua pedagogiikkaa. Esiopetuksessa käytetään osuvasti nimitystä kokopäiväpedagogiikka. Oma oppimispolku - toimintamallissa yhdistyvät esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa arvioinnille määritellyt tehtävät. Esiopetuksen arviointi on jatkuva prosessi, jolla on kaksi tehtävää: Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Perusopetuksen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi) sekä määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen.

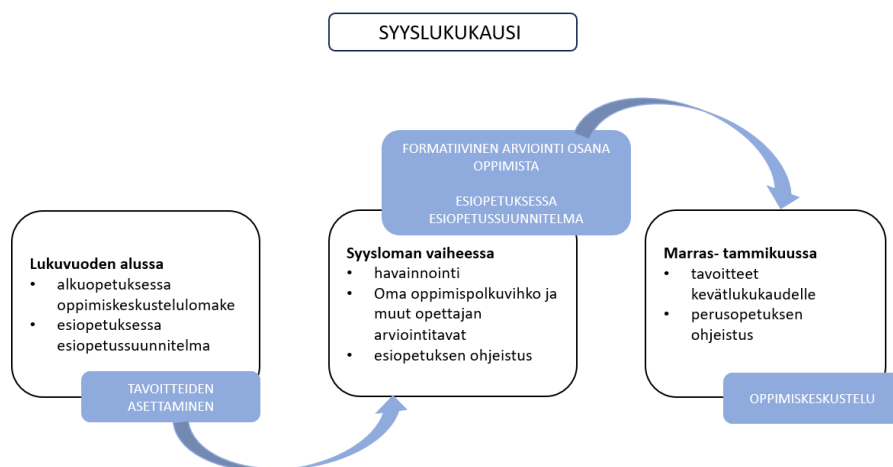
Alkuopetuksessa noudatetaan valtakunnallisissa opetussuunnitelmien perusteissa ja paikallisissa opetussuunnitelman tarkennuksissa arvioinnille asetettuja yleisiä periaatteita:

1. Arviointi on yhdenvertaista.
2. Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta.
3. Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista.
4. Arviointi on monipuolista.
5. Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin.
6. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkaus ja edellytykset.

Arvioinnissa keskeistä on oppimisen ja kasvun tukeminen. Tämä toteutuu mm. toiminnan organisoinnin kautta siten, että lasten työskentelyn havainnointi on mahdollista. Oma Oppimiskeskustelu on käytännössä formatiivisen arvioinnin väline, jolla voidaan tukea tavoitteen asettelua ja oppimisen edistymisen seuranta.

Vihkon avulla tuetaan 0.–2.- luokkien lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan tavoitteiden asettelua ja oppimisen edistymisen seuranta. Vihkossa olevien polkujen avulla lapselle ja huoltajille tehdään näkyväksi, mitä lapsi harjoittelee ja osaa. Lapsi otetaan mukaan arvioimaan ja tulemaan tietoisiksi omasta osaamisestaan. Häntä arvostetaan oman oppimisensa asiantuntijana. Oma oppimiskeskustelu esitellään huoltajille oppimiskeskustelun yhteydessä ja siten huoltajat pääsevät mukaan lapsen kasvun ja oppimisen seuraamiseen ja tukemiseen. Oma oppimiskeskustelu ja Montako tähteä väritetään –open opas ovat valmiita materiaaleja opettajalle, kun hän tukee lapsen oppimista suhteessa tavoitteisiin.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä kaveritaitojen oppimista ohjataan ja seurataan arjessa. Niiden kehittymistä arvioidaan esiopetussuunnitelmassa ja alkuopetuksessa laaja-alaisen taitojen arvioinnin yhteydessä oppimiskeskustelulomakkeen avulla. Arvioinnin vuosi Oma oppimiskeskustelu -toimintamallissa:

2.3 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytänteitä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti joustavia ja monitahoisia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuden leikkiin, toiminnallisuuteen, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun. Oma oppimispolku -toimintamallissa keskeistä on myös vertaisilta oppiminen ja vertaisten opettaminen lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

OPPIMISYMPÄRISTÖN TURVALLISUUS

Esiopetuksen ja alkuopetuksen lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (Perusopetuslaki 29 §). Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa toiminnassa: se merkitsee kokonaisvaltaista **fyysistä, emotionaalista ja sosiaalista** turvallisuutta koko toimintapäivän ajan.

Lasten kokeman turvallisuuden perustana on keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri. Kasvattajien/opettajien tehtävänä on ohjata lapsia suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tällaisessa toimintakulttuurissa elämiseen. Vertaisoppimisen kautta lapset oppivat turvallisen kanssakäymisen kulttuuria toisiltaan. Oma oppimispolku -toimintamallin mukaisessa toimintaympäristössä myös aikuiset oppivat ja kasvavat yhteisön kehityksen mukana.

OPPIMISYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

Oppimisympäristöjä kehitetään pitkäjänteisesti, ja oppimisympäristölle annetaan aikaa kehkeytyä aikuisten ja lasten yhteisenä oppimisen, kokemisen ja kouluarjessa elämisen tilana. Oppimisympäristöjen kehittämistä ohjaavat opetussuunnitelmien perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon:

1. lasten yksilöllisyys: osaaminen, kiinnostuksen kohteet ja kehitystarpeet
2. opetussuunnitelmien perusteissa kuvatut opetuksen toteuttamisen periaatteet sekä eri oppiaineiden erityistarpeet
3. toiminnallisen, leikinomaisen vertaisoppimisen mahdollistaminen
4. lasten uusien tietojen ja taitojen oppiminen koulun ulkopuolella
5. työrauhan edistäminen
6. ystävällisen ja kiireettömän työskentelyilmapiirin tukeminen

OPPIMISYMPÄRISTÖN RAKENTAMINEN

Oppimisympäristöjen rakentaminen on lasten ja aikuisten yhteistä työtä, jossa korostetaan osallisuutta ja aktiivisuutta. Toimintakulttuurissa painotetaan oppimista molemmin suuntaisessa vuorovaikutuksessa, yhdessä tekemistä ja asiantuntijuuden jakamista. Aikuiset ovat asiantuntijoita elämäkokemuksensa, koulutuksensa ja persoonallisten taitojensa pohjalta. Lapset taas ovat asiantuntijoita oman oppimisensa motivoitumisessa, oman sukupolvensa jäsenenä kasvamisessa sekä ryhmän lapsijäsenenä toimimisessa. Lasten erityistä osaamista ovat taito eläytyä oppimaan leikissä ja leikin piirteitä sisältävissä toiminnallisissa menetelmissä sekä kyky ihmetellä ja kysyä. Sekä aikuisilla että lapsilla voi olla henkilökohtaisia, toisille jaettavia tietoja tai taitoja.

Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sen kaikilla osa-alueilla: fyysisellä, emotionaalilla ja sosiaalisella. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille konkreettisia onnistumisen kokemuksia.

Oppimisympäristön fyysisenä keskipisteenä on/ovat ryhmän kotiluokka/luokat. Kotiluokan järjestystä ja sisustusta muokataan lasten ja aikuisten yhteisenä, jatkuvana prosessina. Luokan järjestyksessä otetaan huomioon oppijoiden erilaiset tarpeet istumapaikkojen, rauhoittumistilojen, työskentelypisteiden ja leikkipaikkojen osalta. Oma oppimispolkumallin mukaisen toiminnan tukemiseksi olisi hyvä käyttää luovasti ja joustavasti sekä esiopetuksen että perusopetuksen tiloja yhteisessä toiminnassa.

Muina fyysisinä oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista oppimisympäristöä. Sen avulla vahvistetaan lasten osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan lasten henkilökohtaisia oppimispolkuja. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja sekä tieto- ja viestintäteknologisia laitteita voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Oppimisympäristön emotionaalinen rakentaminen perustuu tunnetaitojen tietoiseen opetteluun. Aikuisilla on tärkeä rooli tunteiden huomaajina, nimeäjinä, käsittelyn mallittajina sekä tunnetuen antajina. Tarvittaessa aikuiset kannattelevat ryhmän tai sen jäsenten tunteita. Emotionaaliossa oppimisympäristössä korostetaan sitä, että tunteet ovat luonnollisia ja sallittuja; samalla opetellaan

niiden käsittelyä rakentavasti. Emotionaalisen oppimisympäristön rakennusaineina käytetään hyvän huomaamista, positiivista pedagogiikkaa ja yhteisön jäsenten vahvuuksiin tukeutumista.

Oppimisympäristön sosiaalista rakentamista tehdään vertaisoppimisen ja yhteisen leikin kautta. Yhteiseen sosiaaliseen ympäristöön kuuluvat myös yhdessä sovitut sosiaaliset normit: ryhmän säännöt, käytännöt ja tavat. Myös ryhmän sosiaalinen ympäristö on yhteisen arvioinnin alla ja sen annetaan kehkeytyä yhteisessä vuorovaikutuksessa. Toimintamallin mukaisessa sosiaalisessa oppimisympäristössä korostuu vuorovaikutuksen tasa-arvo: kaikilla lapsilla ja aikuisilla on annettavaa yhteisölle.

Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön.

Tavoitteena on, että oppimisympäristöt kokonaisuutena muodostavat lapsille aktiivisuuteen, yhteisöllisyyteen, omien taitojen mukaisesti osallistumiseen ja itsenäisyyteen kannustavan kokonaisuuden. Nämä tekijät synnyttävät motivaatiotutkimuksen mukaan sellaista sisäsyntyistä motivoitumista, joka on syvällisen oppimisen edellytys.

2.4 Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtina ovat opetukselle, oppimiselle ja esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten yksilölliset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa lapselle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnalla edistetään ryhmään kuulumisen tunnetta, luovuuden, itsetunnon kehittymistä sekä yhteisöllistä oppimista.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristössä on riittävästi erilaisia leikkiin ja oppimiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa.

Työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde -vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. On tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia oppimaan erilaisissa ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja työtapojen valintaan. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on edistää lapsen aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää myös se, että lapset asettavat tavoitteita ja tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen työskentelyn sekä oppimisen edistymistä arvioidaan yhdessä.

Leikillä tarkoitetaan työtapojen yhteydessä sekä lasten omia leikkejä eri muodoissaan (rooli-, väline, sääntöleikit), että toiminnallisen oppimisen eri muotoja, jotka tuovat työskentelyyn lasten näkökulmasta leikin piirteitä.

Toiminnassa lasten omat leikit auttavat sosiaalisten ja tunnetaitojen harjoittelua. Lisäksi ne rakentavat ja vahvistavat ryhmää kokonaisuudessaan. Leikki on lapselle sisäisesti palkitsevaa, siksi

leikkisyyden ja pelillisyyden piirteet tekevät toiminnallisesta oppimisesta lapselle sisäisesti motivoivaa ja yhdessä jaettavaa tekemistä.

3 Rakenteet

Oma oppimispolku –toimintamallin mukaisen pedagogiikan lisäksi toteutetaan jonkin tasoista yhteistä toimintaa esikoulun ja koulun välillä (vaihtoehdot 1–3).

1. Yhteistoimintaryhmät

Toimintaa toteutetaan päivittäin yhdessä. Eri ikäiset toimivat päivittäin yhdessä samassa luokkatilassa tai samassa rakennuksessa.

Esimerkki: Esi- ja alkuopetusryhmä toimii yhtenä ryhmänä, jolla on joka päivä yhteisiä oppitunteja. Näiden lisäksi osa tunneista on vuosiluokkiin sidottua opetusta. Opettajat/kasvattajat suunnittelevat toimintaa säännöllisesti yhdessä. Lapset saavat hyötyä vertaisoppimisesta päivittäin.

Samoissa tiloissa sijaitsevat esi- ja alkuopetuksen ryhmät voivat luontevasti muodostaa yhden ryhmän, jossa työskennellään yhteisiä tila-, materiaali-, ja henkilöstöresursseja yhdistäen ja suunnitelmallisesti yhteisten oppilaiden hyväksi kohdentaen.

2. Esi- ja alkuopetuksen ryhmät yhdistyvät viikoittain esim. yhden teeman työtapana

Esiopetusryhmä on fyysisesti koulun läheisyydessä, jolloin ryhmien yhteinen viikoittainen toiminta on mahdollista. Oma oppimispolku -toimintamallia toteutetaan lisäksi omissa ryhmissä.

Esimerkki: Esi- ja alkuopetusryhmät toimivat erillisinä ryhminä. Ryhmät kokoontuvat esimerkiksi kerran viikossa yhteisen teeman ympärille. Ryhmät jaetaan heterogeenisiin pienryhmiin. Toiminta suunnitellaan yhteistyössä esi- ja alkuopetuksen henkilöstön kanssa.

Jos esiopetusryhmä sijaitsee etäämmällä koulurakennuksesta, säännöllinen yhteistyö rakennetaan paikallisten olosuhteiden mukaisesti.

3. Esi- ja alkuopetuksen ryhmät yhdistyvät mm. teemapäivinä, retkinä, yhteisinä juhlinä, pajapäivinä

Esiopetusryhmä on fyysisesti etäällä koulusta, jolloin viikoittainen ryhmien yhdistäminen ei ole mahdollista. Oma oppimispolku –toimintamallia toteutetaan omissa ryhmissä.

Esimerkki: Esi- ja alkuopetusryhmien välinen fyysinen etäisyys on niin suuri, että samaan tilaan kokoontuminen vaatisi pidempiä siirtymiä. Tällöin ryhmien opettajat/kasvattajat voivat suunnitella toiminnan yhdessä kaveriluokkamallin pedagogian pohjalta säännöllisissä suunnittelukokouksissa ja toteuttaa yhdessä sovittua ryhmiensä oppimisympäristöissä. Toimintaa voi toteuttaa lisäksi esimerkiksi teemapäivinä.

Etäyhteyksiä voidaan hyödyntää järjestettäessä yhteisiä oppimistuokioita. Yhteisiä fyysisiä tapaamisia on tällöin hyvä olla etenkin lukuvuoden alussa, jotta osallistujat tutustuvat toisiinsa. Vertaisoppimisen mahdollisuuksia pitää huomioida ja tarjota myös tällaisissa olosuhteissa.

Oma oppimispolku –toimintamallin toteuttamisessa mahdollista ovat joka tapauksessa esimerkiksi esi- ja alkuopetuksen tilojen yhteinen käyttö, joustavat ryhmittelyt, ja henkilöstöressurssien tehokas uudelleen järjestely.

Esimerkki: 2 luokanopettajaa ja 2 luokkaa, sekä yksi esiopetusryhmä ja varhaiskasvatuksen opettaja. Lisäksi mahdollisesti koulunkäynninohjaaja. Ryhmiä yhdistelemällä saadaan järjestettyä pienempiä ryhmäkokoja.

Lisäksi noudatetaan Kuopion kaupungin esi- ja alkuopetuksen yhteistyön käytänteitä

Rehtori sekä päiväkodin johtaja vastaavat ja mahdollistavat yhdessä toiminnasta. He päättävät resurssin kohdentamisesta ja ryhmän muodostamisesta sekä aikuisten että lasten osalta. Osaamiserojen tasoittamisen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyn vuoksi on tärkeää kohdentaa riittävästi resurssia esi- ja alkuopetukseen. Opettajien päivä- ja työjärjestykset tulisi rakentaa siten, että yhteissuunnittelu mahdollistuu. Lasten turvallisuudentunteen ja koulupäivän kokonaisuuden näkökulmasta opettajan opetustunnit kannattaa kohdentaa samaan opetusryhmään.

Aikuistiimin voivat muodostaa:

luokanopettaja(t) (ovtes, ops:n mukaisten tavoitteiden mukaisen opetuksen järjestämisestä vastaaminen)

laaja-alainen erityisopettaja (ovtes, opetuksesta ja tarvittaessa kartoituksista vastaaminen yhteistyössä luokanopettajan kanssa)

erityisluokanopettaja (ovtes, ops:n mukaisten tavoitteiden mukaisen opetuksen järjestämisestä vastaaminen)

koulunkäynnin ohjaaja (kvtes, luokanopettajan työparina toimiminen, lasten avustaminen ja ohjaaminen kasvussa ja oppimisessa)

varhaiskasvatuksen opettaja (ovtes, erityisesti esiopetusikäisen lapsen ops:n mukaisten tavoitteiden mukaisen opetuksen järjestämisestä vastaaminen)

varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (kvtes, varhaiskasvatuksenopettajan työparina toimiminen, lasten avustaminen, ohjaaminen ja tukeminen kasvussa ja oppimisessa)

varhaiskasvatuksen erityisopettaja (ovtes, lapsen tuen havainnointi, suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi yhdessä tiimin kanssa, monitoimijainen yhteistyö)

Kaikki alla olevat tiedostot löytyvät [Kuopion joustava esi- ja alkuopetus \(peda.net\)](https://peda.net/kuopio/kuopion-joustava-esi-ja-alkuopetus)

[https://peda.net/kuopio/kuopion-joustava-esi-ja-alkuopetus.](https://peda.net/kuopio/kuopion-joustava-esi-ja-alkuopetus)

Linkit materiaaleihin

LINKKI 1: [Joustavan esi- ja alkuopetuksen tiimisopimus](#)

LINKKI 2: [Oma oppimispolkuvihko –tulostettava versio](#)

LINKKI 3: [Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali, lukeminen](#)

LINKKI 4: [Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali, kirjoittaminen](#)

LINKKI 5: [Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali, matematiikka](#)

LINKKI 6: [Montako tähteä väritetään- open opas](#)

LINKKI 7: [Oppimiskeskustelulomake 1-2](#)

LINKKI 8: [Vinkkejä arvioinnin toteuttamiseen esiopetuksessa ja alkuopetusluokilla](#)

LINKKI 9: [Esiopetuksen kellomalli](#)

LINKKI 10: [Esimerkkejä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien yhtymäkohdista](#)